

Владимир Р. Поломац¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет
Одсек за филологију, Катедра за српски језик

ИЗ АНТРОПОНИМИЈЕ ДЕЧАНСКОГ ПОМЕНИКА (XVI ВЕК)²

У раду су представљене основне одлике система световних личних имена уписаних у Поменик манастира Високи Дечани крајем XVI века од стране Димитрија Даскала, главног и првог писара поменика, познатог и као преписивача и илуминатора трију српских јеванђеља из друге половине XVI века. Најважније одлике система световних личних имена у рукопису подударају се са одликама других истраживаних поменика XVI века (Поменика непознатог манастира Липљанске епископије и Водичничког поменика). Посебност рукописа огледа се у доношењу потврда за неколико личних имена, до сада незабележених у српским средњовековним изворима: *Акејсим*, *Касџак*, *Ловка*, *Мономах*, *Моноахин*, *Сџас*, *Тисовац* (мушка имена), *Јоља*, *Трејка* (женска имена).

Кључне речи: старосрпски језик, антропонимија, манастир Високи Дечани, XVI век.

1. Уводне напомене

У раду су представљене основне одлике система личних имена рукописне књиге Поменика манастира Високи Дечани (у даљем тексту ДП)³. На основу записа на страни 1516 сазнајемо да је Поменик писан 1595. године у Јањеву руком Димитрија Даскала, старањем дечанског проигумена Виктора у време пећког патријарха Јована и дечанског игумана Атанасија⁴. Текст на листу 176 представља најмлађи запис датиран 1938. годином⁵. У овом временском распону рукопис је исписивало више пи-

1 vladimir.polomac@gmail.com

2 Рад је настао у оквиру пројеката *Историја српског језика (178001)* Министарства просвете, науке и технолошког развоја и *Речник српског језика XII–XVIII века* Матице српске. Старија верзија рада изложена је на XI међународном научном скупу *Српски језик, књижевност, уметност* (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац, 28–29. X 2016).

3 Рукопис (папир, 151 лист величине 435x285 мм; текст у два ступца величине 310x135/145 мм), данас се чува у Археографском одељењу Народне библиотеке Србије (Дечани 109). За детаљан археографски опис в. Bogdanović i dr. 2011: 451–455.

4 Текст записа: Сџа ста и бжѣтвнаа просѣомидѣа сѣписа се въ лѣѣ зргъ при преосѣенномъ патрїарсѣ пеѣскомъ квр юу троуди се ѿ семь проигвмень квр вѣкторъ при игвменъ тоежѣе обытѣли дечани квр афанасїю іерѣмонахъ въ бгѣ спсномъ мѣстѣ наневѣ рвкою квр димитрїа дьскала.

5 Текст записа: *Оѣросїи Госїоде и Свєтїи Краљу шїо сагрєших. Године 1933. в августїа, на Св. Илију (20. јула) прїмїх дужностї настїојашѣља Царске Лавре Високих Дечана*

сара. Изузев првог и главног писара, поменутог Димитрија Даскала, познатог и као преписивача и илуминатора трију јеванђеља из XVI века⁶, анализом рукописа могу се препознати и друге писарске руке које су до XIX века курзивним писмом уписивале лична и географска имена и записе. Редакција рукописа је српска, изражена кроз норме ресавске школе уз извесне специфичности условљене чињеницом да рукопис садржи углавном лична имена (Vogdanović 2011: 451)⁷.

Поменик је подељен на одељке према категоријама уписаних лица. Помени чланова владарске породице Немањића наведени су на странама 1а и 1б. На странама 2а и 2б налазе се помени господе српске, од кнеза Лазара до деспота Лазара Бранковића и деспотице Јелене. Након помена светитеља (стране 3а и 3б), долазе помени угровлашких војвода (стране 3б и 4а), српских архиепископа (стране 5а–7б), митрополита (стране 8а–12б), јеромонаха и игумана (стране 13а–38б), монаха (стране 39а–53а), презвитера и протопопа (стране 53а–62б), ђакона (стране 63а–64б), јерођакона (стране 65а–66б) и монахиња (стране 67а–76а). У другој половини поменика налазе се помени „благодчастивим хришћанима и свим бољарима” (стране 77а–124б) и помени „благоверним женама” (стране 125а–150а).

Истраживањем су обухваћена само лична имена световних лица из последње две поменичке рубрике. С обзиром на чињеницу да су у наведеним рубрикама помени уписивани током више векова, ексцерпција је додатно сужена само на она имена која су уписана од стране Димитрија Даскала, главног и првог писара поменика. Из рубрике посвећене властелинима и благодчастивим хришћанима ексцерпирана је грађа од стране 77а до 90а, док су имена благоверних жена ексцерпирана од стране 125а до 130а. Тако добијени корпус представља репрезентативни хронолошки и територијални пресек система световних мушких и женских имена краја XVI века са територије Косова и Метохије и суседних области.

Основни циљ рада представља утврђивање најважнијих структурних и семантичких одлика забележених личних имена, као и поређење са стањем других антропонимијских извора XIV–XVI века (пре свега, са

и поштадох управишељ монашке школе. Пошрудих се, помоћу Св. Краља Стевана Дечанског колико могадох, ше се паче обезбеди и оправка саме Св. Цркве, обезбеда шемеља, ударање новог крова олова, подиже се нова звонара, стружара, млин и друго. Иза тога бејаш изабран за викарног ейискоја Његове Светиости Паиријар Гаврила и данас предах дужности 2. августиа 1938. године, Архимандрити Дионисију.

6 Димитрије Даскал је преписао и илуминирао Четворојеванђеље бр. 78 из Св. Тројице Пљеваљске, Четворојеванђеље из Равне Реке код Бијелог Поља и Дечанско четворојеванђеље бр. 19 (в. Rakić 2013: 163).

7 Сажети преглед најважнијих правописних одлика наводи се према Vogdanović i др. 2011: 451: у именима страног, претежно грчког порекла, налазе се грчка слова; народна имена пишу се у духу српскословенског језика; гласови *ћ* и *ђ* бележе се помоћу *к* и *г*, док се у каснијим записима среће и *љ*; заступљена су оба јера: у предлогу, префиксу, уз вокално */r/* по правилу долази *љ*, на крају речи најчешће се употребљава *љ*; у обележавању јоте у међувокалској позицији углавном се пишу вокали без прејотације, а сасвим ретко и прејотовани вокали; приликом обележавања сугласника */љ/* и */њ/* користе се лигатуре; поједини примери показују мешање *љ* и *љ* у корист *љ*.

стањем Дечанских хрисовуља (у даљем тексту ДХ) (према Grković 1983), Дефтера области Бранковића (у даљем тексту ДБ) (према Grković 2001), Поменика непознатог манастира Липљанске епископије (у даљем тексту ПЛ) (према Polomac 2010b) и Водичничког поменика (у даљем тексту ВП) (према Polomac 2015)).

Анализом су обухваћена 262 имена са 885 потврда. Захваљујући постојању посебних одељака за уписивање имена „благочастивих хришћана” (77a–1246) и „благоверних жена” (125a–150a), али и доследној употреби поменичких формула у њима, било је могуће прецизно идентификовати мушка и женска лична имена. Њихов статистички однос приказан је у табели 1.

Табела 1: Однос мушких и женских личних имена у ДП

	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Мушка имена	175	66,79%	629	71,07%
Женска имена	87	33,21%	256	28,92%

2. Мушка имена

2.1. Статистички преглед мушких имена према пореклу приказан је у табели 2.

Табела 2: Порекло мушких имена у ДП

	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Словенска	93	53,14%	241	38,31%
Хришћанска	70	40%	356	56,59%
Остала	12	6,85%	32	5,08%

Однос удела словенских и хришћанских мушких имена у ДП у највећој мери одговара стању ПЛ и ВП (в. табелу 3).

Табела 3: Однос словенских и хришћанских имена у ПЛ, ВП и ДП

	Број имена		Број потврда	
	Словенска	Хришћанска	Словенска	Хришћанска
ПЛ8	55,94%	34,65%	39,11%	57,03%
ВП9	52,63%	41,05%	38,35%	56,63%
ДП	53,14%	40%	38,31%	56,59%

Укупан број забележених имена упућује на већу разноврсност словенских имена, док се на основу укупног броја забележених потврда може закључити како су хришћанска имена заступљенија. Овај закључак добро илуструје и списак десет најфреквентнијих мушких имена:

8 Подаци су преузети из Polomac 2010b: 228–229.

9 Подаци су преузети из Polomac 2015: 344.

Никола (x36)¹⁰, Јован (x35), Дмишар (x24), Пеја (x20), Петико (x20), Ђура (x19), Петшар (x15), Живко (x16), Стојан (x15), Марко (x12), међу којима су само Живко и Стојан несумњиво словенског порекла¹¹. Висока фреквенција хришћанских имена у ДП (као и у ПЛ и ВП), нарочито изражена уколико се упореди са стањем у ДХ и ДБ, највероватније је условљена социјалним фактором. За разлику од ДХ и ДБ који доносе претежно имена зависног становништва, у поменицима се бележе имена манастирских приложника који у већој мери представљају властеоски staleж, градско становништво или становништво привредних центара, те је стога и њихова антропониимија иновативнија¹².

2.2. Статистички приказ творбене структуре мушких имена словенског порекла наведен је у табели 4.

Табела бр. 4: Творбена структура мушких имена словенског порекла у ДП

	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Сложена	18	19,35%	52	21,57%
Изведена	69	74,19%	175	72,61%
Самотворна	6	6,45%	14	5,80%

Однос удела сложених и изведених мушких имена словенског порекла у ДП у великој мери одговара стању ПЛ и ВП (уп. табелу 5).

Табела 5: Однос сложених и изведених словенских имена у ПЛ, ВП и ДП¹³¹⁴

	Број имена		Број потврда	
	Сложена	Изведена	Сложена	Изведена
ПЛ ¹³	18,58%	76,10%	25,66%	66%
ВП ¹⁴	16%	78%	15,88%	79,43%
ДП	19,35%	74,19%	21,57%	72,61%

Међу забележеним сложеним словенским мушким именима најфреквентније је преведено име *Боџдан* (x9), затим долазе *Рагивој(е)* (x9), *Рагосав* (x8), *Дабижив* (x6) и *Добровој* (x4). Са по две потврде бележимо *Вукмир* (x2), *Раосав* (x2) и *Радомир* (x2), док су појединачним примерима потврђени *Божидар* (x1), *Бранисав* (x1), *Влајисав* (x1), *Војисав* (x1), *Вукосав* (x1), *Ташомир* (x1) и *Тихосав* (x1). Поред наведених имена састављених од две основе (у првом делу сложенице најчешће *раг-*, у другом *сав-*, ређе *вој-* и *мир-*), у категорију сложених имена можемо сврстати и имена са префиксима *Обраг* (x1) и *Остоја* (x1), као и префиксално-суфиксалну твореницу *Помешко* (x1).

10 У загради је наведен укупан број потврда.

11 Слично је стање забележено и у ПЛ и ВП (уп. Поломац 2010b: 229, 232, 2015: 345).

12 Истражујући фреквенцију хришћанских имена у околини Београда у XVI веку Г. Јовановић (1985: 211) закључује како сеоско становништво удаљено од градских центара има најконзервативнију антропониимију, док су, с друге стране, хришћанска имена присутнија у градским и привредним центрима.

13 Подаци су преузети из Поломац 2010b: 231.

14 Подаци су преузети из Поломац 2015: 344.

Словенска изведена имена класификујемо према фреквентним суфиксима и основама. Најфреквентнији суфикс за извођење мушких имена очекивано је *-ко*: *Берко* (x1), *Бошко* (x1), *Брајко* (x3), *Вечко* (x1), *Влашко* (x3), *Вујко* (x1), *Дайко* (x1), *Жарко* (x1), *Живко* (x16), *Милко* (x1), *Мирко* (x3), *Недељко* (x1), *Рајко* (x4), *Руско* (x1), *Сшанко* (x1), *Сшојко* (x2) и *Цвейко* (x8). Високом фреквенцијом заступљен је и хипокористички суфикс *-а*: *Беља* (x1), *Боја* (x6), *Вуја* (x11), *Вуча* (x2), *Груја* (x1), *Даба* (x4), *Добра* (x1), *Мила* (x1), *Нина* (x1), *Раја* (x5), *Рака* (x2), *Сшана* (x1), *Сшоја* (x1)¹⁵. Продуктивношћу се издавајају и следећи суфикси: *-ан*: *Бежан* (x2), *Дејан* (x1), *Милан* (x1), *Сшојан* (x15), *Вуксан* (x2); *-ин*: *Веселин* (x3), *Вечерин* (x1), *Војин* (x1); *-ица*: *Вујица* (x1), *Грујица* (x1), *Радоњица* (x1), *Ралица* (x1), *-еиша*: *Вучеиша* (x1), *Милеиша* (x2), *Мирчеиша* (x2), *-ош*: *Белош* (x1), *Милош* (x4); *-оје*: *Вишоје* (x1), *Вукоје* (x1), *Радоје* (x2), *-ул*: *Првул* (x1), *Радул* (x3). Остали суфикси забележени су само једном потврдом: *-авац*: *Богавац* (x1), *-ак*: *Пријак* (x1), *-ац*: *Вукац* (x1), *-ашин*: *Вукашин* (x1), *-ен*: *Младен* (x10), *-ина*: *Вучина* (x1), *-ихна*: *Велихна* (x1), *-ић*: *Дражић* (x2), *-ич*: *Радич* (x6), *-иша*: *Сшаниша* (x1), *-овац*: *Тисовац* (x1), *-оман*: *Вукоман* (x1), *-оња*: *Радоња* (x7), *-оша*: *Радоша* (x1), *-охна*: *Радохна* (x3), *-че*: *Првче* (x1)¹⁶, *-ич*: *Рајич* (x2). Изложени суфикси забележени су у ДХ, као и у другим истраживаним антропонимијским изворима XV и XVI века (ДБ, ПЛ и ВП).

Најфреквентније основе за извођење словенских изведених имена очекивано су *рад-*: *Радич* (x6), *Радоје* (x2), *Радоња* (x7), *Радоша* (x1), *Радохна* (x3), *Радул* (x3), *Радоњица* (x1), *Раја* (x5), *Рајко* (x4), *Рајич* (x2), *Рака* (x2), *Ралица* (x1), *вук-*: *Вукац* (x1), *Вукашин* (x1), *Вукоје* (x1), *Вукоман* (x1), *Вуча* (x2), *Вучеиша* (x1), *Вучина* (x1), вероватно и *Вуксан* (x2), *Вуја* (x11), *Вујица* (x1), *Вујко* (x1), и *мил-*: *Мила* (x1), *Милан* (x1), *Милеиша* (x2), *Милко* (x1), *Милош* (x4), што се начелно поклапа са стањем у ПЛ (уп. Polomac 2010b: 231–232) и ВП (Polomac 2015: 345). Више од једне потврде бележе и основе *бел-*: *Белош* (x1), *Беља* (x1), *бог-*: *Богавац* (x1), *Бошко* (x1), *вечер-*: *Вечерин* (x1), *Вечко* (x1), *џруј-*: *Груја* (x1), *Грујица* (x1), *даб-*: *Даба* (x4), *Дайко* (x1), *мир-*: *Мирко* (x3), *Мирчеиша* (x2), *прв-*: *Првул* (x1), *Првче* (x1), *сшан-*: *Сшана* (x1), *Сшаниша* (x1), *Сшанко* (x1), *сшој-*: *Сшоја* (x1), *Сшојан* (x15), *Сшојко* (x2). Само једном потврдом су забележене основе *бег-*: *Бежан* (x2), *бер-*: *Берко* (x1), *бој-*: *Боја* (x6), *брај-*: *Брајко* (x3), *вел-*: *Велихна* (x1), *весел-*: *Веселин* (x3), *виш-*: *Вишоје* (x1), *влад-*: *Влашко* (x3), *вој-*: *Војин* (x1), *деј-*: *Дејан* (x1), *добр-*: *Добра* (x1), *драг-*: *Дражић* (x2), *жар-*: *Жарко* (x1), *жив-*: *Живко* (x16), *млад-*: *Младен* (x10), *недељ-*: *Недељко* (x1), *нин-*: *Нина* (x1), *приј-*: *Пријак* (x1), *рус-*: *Руско* (x1), *тис-*: *Тисовац* (x1) и *цвей-*: *Цвейко* (x8). Међу наведеним именима посебно истицање заслужује основа *вечер-* у имену *Вечерин* (x1) и хипокористику *Вечко* (x1), као и до сада незабележено име *Тисовац* (x1),

15 Хипокористични суфикс *-а* доминира и у ДХ (уп. Grković 1983: 86–87), као и у ПЛ (уп. Polomac 2010b: 232), док се у ВП учесталосту издаваја суфикс *-е* (уп. Polomac 2015: 345).

16 Лично име забележено у формули: раба својего првчче 78а, може се интерпретирати као номинатив (уп. Polomac 2010а: 494–495), али и као акузатив, у ослонцу на примере типа *Влајке*, *Дојке*, *Ненке*, *Рајке* из Пчињског поменика (уп. Vošković 1978: 476).

од основе *тис-* (потврђене и у савременим косовско-метохијским говорима у хипокористику *Тиса* (од *Светишлав*, *Стојислав*, *Радивоје*, *Радислав*, *Томислав*) (уп. Bukumirić 1983: 416, 1984: 580, 2015: 249) и суфикса *-овац* (потврђеног и у ДХ у личном имену *Радовџи*, уп. Grković 1983: 80).

Међу малобројним самотворним словенским именима фреквенцијом се издваја *Вук* (x7). Остала имена упућују на различите, али познате путеве мотивације: према зоониму: *Крађуј* (x1), према партиципима: *Радован* (x2), вероватно и *Продан* (x1), према придеву настаје заштитно име *Гвозден* (x1), а вероватно према апелативу *Пушник* (x1).

2.3. Највећи број хришћанских мушких имена представља позната и у средњовековним изворима већ посведочена имена библијског или календарског порекла: *Аврам* (x2), *Андреја* (x7), *Ашанасије* (x2), *Василије* (x2), *Гаврило* (x1), *Георгије* (x3), *Грђур* (x1), *Давид* (x2), *Дамјан* (x6), *Димитрије* (x5), *Дмитар* (x24), *Ђурађ* (x3), *Иван* (x5), *Илија* (x5), *Јаков* (x8), *Јован* (x35), *Козма* (x1), *Косијадин* (x1), *Косијанин* (x1), *Лазар* (x9), *Лука* (x4), *Марин* (x2), *Марко* (x12), *Машеј* (x11), *Машеја* (x1), *Михаило* (x9), *Никола* (x36), *Павле* (x6), *Петар* (x15), *Симон* (x5), *Спиридон* (x1), *Стејан* (x9), *Теодор* (x2), *Тома* (x10), *Филиј* (x2), *Филон* (x1) и *Христифор* (x1). Календарског порекла је лично име *Акејсим* (x1), до сада незабележено у српским средњовековним изворима.

Међу хришћанским именима посебну пажњу заслужују хибридне творенице од основе имена хришћанског порекла и словенских суфикса. Највећи број твореница долази од основа најфреквентнијих имена: према *Јован* (x35) имамо *Јова* (x10), *Јованац* (x1), *Јовица* (x2), *Јовко* (x1), према *Петар* (x15) имамо *Пеја* (x20), *Пејоша* (x1), *Пејчин* (x3), *Петрашин* (x1), *Пеша* (x2), према *Никола* (x36) долази *Никша* (x3) и *Нија* (x3), према *Машеј* (x11) и *Машеја* (x1) имамо *Маша* (x2), *Машко* (x1), према *Јаков* (x8) долази *Јакша* (x1) и *Јаћа* (x1). Велики број твореница долази од основа личних имена *Георгије* (x3) и *Ђурађ* (x3): *Ђура* (x19), *Ђуран* (x1), *Ђурица* (x6), *Ђурко* (x2). У категорији хибридних твореница бележе се и лична имена *Јанко* (x3) и *Јања* (x3) (од основе *Јан-*).

Као и код словенских изведеница, и овде се високом продуктивношћу издвајају суфикси *-а* и *-ко*: *Дмија* (x5), *Ђура* (x19), *Јања* (x3), *Јаћа* (x1), *Јова* (x10), *Маша* (x2), *Нија* (x3), *Пава* (x3), *Пеја* (x20), *Пеша* (x2), *Стеја* (x1), *Тоша* (x1); *Ђурко* (x2), *Јанко* (x3), *Јовко* (x1), *Маринко* (x2), *Машко* (x1), *Ђурко* (x1). Више од једног личног имена изведено је и суфиксима *-аш*: *Мараш* (x1), *Томаш* (x1), *-ица*: *Ђурица* (x6), *Јовица* (x2), *-ша*: *Јакша* (x1), *Никша* (x3) и *-чин*: *Кончин* (x1), *Пејчин* (x3). Само једно лично име посведочено је за суфиксе *-ан*: *Ђуран* (x1), *-анац*: *Јованац* (x1), *-ач*: *Лукач* (x2), *-ашин*: *Петрашин* (x1), *-иш*: *Иваниш* (x1) и *-оша*: *Пејоша* (x1). Употреба суфикса у овој категорији у великој мери се подударе са стањем у ПЛ и ВП (уп. Polomac 2010b: 230, 2015: 345–346).

2.4. У категорију осталих имена сврстана су лична имена која се могу тумачити словенским и несловенским језичким средствима, затим лична имена несумњиво страног порекла, као и лична имена непрозирне етимологије. У првој подгрупи налазимо лично име *Даја* (x1) (хипо-

користик од Дабижив, Данило, могуће и од Дајбог, уп. Grković 1977: 71), затим *Крсто* (x1) (превод грчког имена Σταύριος – крст или хипокористик од Христифор, Христофор и сл. (уп. Grković 1977: 115)), као и *Пешико* (x20) (хипокористик од Петар, могуће и према седмичном дану, уп. Grković 1977: 156). У другој подгрупи се налазе романско *Оливер* (x2), затим *Комлен* (x1) (или *Комљен*) (преко Комнен од грч. династичког имена Κομνηνός, уп. Grković 1977: 112), онда *Музак* (x1) (за које А. Лома (2013: 157) одбацује претпоставку о албанском пореклу и потврђује мишљење о грчко-влашкој симбиози изнето у Ivić–Grković 1980: 106), као и самотворно *Уџрин*, према етнониму турског порекла (уп. Grković 1977: 200). Међу именима из ове подгрупе посебно истицање заслужују *Мономах* (x1) и *Моноахин* (x1), оба вероватно грчког порекла (за прво уп. Μονόμαχος у Benseler–Pape 1911³: 943), до сада незабележена у српским средњовековним изворима. До сада незабележена имена у српским изворима налазе се и у трећој подгрупи, међу именима недовољно јасног порекла: *Касџак* (x1), *Ловка* (x1) и *Сџас* (x1)¹⁷.

3. Женска имена

3.1. Статистички преглед женских имена према пореклу приказан је у табели 6.

Табела бр. 6: Порекло женских имена у ДП

	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Словенска	39	44,82%	116	45,31%
Хришћанска	35	40,22%	111	43,35%
Остала	13	14,94%	29	11,32%

Наведена табела показује једнаку заступљеност словенских и хришћанских имена, што се битно разликује од стања ПЛ и ВП (уп. табелу 7), у којима су словенска имена доминантна и по броју имена и по укупном броју потврда.

Табела бр. 7: Порекло женских имена у ПЛ, ВП и ДП

	Број имена		Број потврда	
	Словенска	Хришћанска	Словенска	Хришћанска
ПЛ18	48,64%	37,83%	51,28%	39,34%
ВП19	57,81%	28,12%	53,64%	37,50%
ДП	44,82%	40,22%	45,31%	43,35%

На уједначену заступљеност словенских и хришћанских имена у ДП упућује и листа десет најфреквентнијих женских имена: *Мара* (x19),

17 Могуће је да лично име *Сџас* представља варијанту календарског имена *Сџасије* (од лат. Eustachius) (уп. RJA XVI: 451).

18 Подаци су преузети из Polomas 2010b: 235.

19 Подаци су преузети из Polomas 2015: 347.

Сшана (x16), *Милица* (x15), *Рада* (x9), *Јанка* (x9), *Јела* (x9), *Сшојка* (x8), *Јована* (x8), *Недељка* (x7), *Анђелија* (x7).

3.2. Творбена структура женских имена словенског порекла приказана је у следећој табели.

Табела бр. 8: Творбена структура женских имена словенског порекла у ДП

	Број имена	Процент	Број потврда	Процент
Сложена	4	10,25%	4	3,44%
Изведена	28	71,79%	103	88,79%
Самотворна	7	17,94%	9	7,75 %

Табела 9 упућују на знатно мању заступљеност сложених словенских имена у ДП у односу на ВП, а посебно у односу на ПЛ.

Табела бр. 9: Однос сложених и изведених словенских имена у ПЛ, ВП и ДП²⁰²¹

	Број имена		Број потврда	
	Сложена	Изведена	Сложена	Изведена
ПЛ7	22,20%	66,66%	21,46%	72,14%
ВП8	18,91%	70,27%	9,70%	83,49%
ДП	10,25%	71,79%	3,44% ²⁰	88,79%

Малобројна сложена словенска имена у ДП потврђена су само појединачним примерима: *Видосава* (x1), *Вукосава* (x1), *Вукослава* (x1), *Радослава* (x1). Словенска изведена имена најчешће се творе суфиксима *-а* и *-ка*, што одговара стању ПЛ и ВП (уп. Polomac 2010b: 236–237, 2015: 347–348): *Вида* (x5), *Виша* (x1), *Вука* (x2), *Дука* (x2) (од Душанка, уп. Grković 1977: 246), *Неда* (x5), *Љуба* (x1), *Рада* (x9), *Сшана* (x16), *Сшоја* (x3), *Цвеша* (x5), као и *Продана* (x1) (вероватно према мушком имену *Продан*); *Милка* (x2), *Пројка* (x1), *Сшајка* (x1), *Сшојка* (x8), као и *Недељка* (x7) које не представља хипокористик. Већом продуктивношћу издвајају се и суфикси *-на*, *-ана*, *-ица*: *Вукна* (x1), *Љубна* (x2), *Радна* (x1), *Ђерана* (x2), *Живана* (x3), *Смиљана* (x1), *Веселица* (x1), *Милица* (x15). У категорији самотворних имена налазимо фитонимски и зоонимски мотивисана имена: *Вишња* (x2), *Јаглика* (x2), *Вучица* (x1), *Кошута* (x1), као и имена пореклом од придева: *Дивна* (x1) и *Јасна* (x1). Посебно истицање заслужује самотворно име *Планинка* (x1), забележено и у изгубљеном Призренском поменику (уп. Novaković 1875: 91), као и у поменику манастира Св. Тројице Пљеваљске (уп. Polomac 2018), за које се у RЈА наводи „biće, upravo ime onome biću koje se rodi u planini” (уп. Grković 1977: 293). Могуће је да се у овој категорији налази и недовољно јасно *Дикла* (x1) (забележено и у ВП), за које М. Грковић (1977: 242) наводи да у западним крајевима значи исто што и девојка.

3.3. Поред присуства варијантних форми: *Анђелина* (x1) и *Анђелина* (x1), *Јефросима* (x1) и *Јефросина* (x1), *Теодора* (x5) и *Тодора* (x2), у катего-

20 Подаци су преузети из Polomac 2010b: 236.

21 Подаци су преузети из Polomac 2015: 347.

рији хришћанских женских имена посебно истицање заслужују хибридне творенице од основе хришћанског имена и словенског суфикса. Као и у ПЛ и ВП (уп. Polomat 2010b: 235, 2015: 348), и овде су најфреквентнија имена изведена суфиксима *-а* и *-ка*: *Мара* (x19), *Јела* (x9), *Каиша* (x5), *Јана* (x1), *Пава* (x1), *Тога* (x1) представљају хипокористичне форме, док су *Дмишра* (x5), *Пешра* (x4), *Чубра* (x1) изведене од одговарајућих мушких имена; *-ка*: *Јанка* (x9), *Јовка* (x2), *Јолка* (x1), *Пејка* (x1), *Санка* (x1). Посебно истицање заслужује име *Јоља* (x2) (вероватно од *Јована*, *Јованка*), до сада незабележено у српским изворима. Остали суфикси забележени су мањим бројем примера: *-уша*: *Маруша* (x1), *Пешируша* (x3), *-ача*: *Јелача* (x1), *-ица*: *Теодорица* (x1), *-ана*: *Андријана* (x1).

3.4. Међу осталим женским именима најбројнију категорију представљају фитонимски мотивисана имена страног порекла: *Дафина* (x2), *Калина* (x4), *Ружа* (x3), *Неранца* (x2), можда и *Финика* (x1) (стсрп. финик „палма, урма; плод палме”, грч. φοίνιξ, ср. Vasmer 1944: 60), као и до сада незабележено *Трејка* (x1) (вероватно хипокористик од Трендафила)²². Етнонимски су мотивисана имена *Јарменка* (x1) (варијанта имена Јерменка, уп. Grković 1977: 259) и *Фругиња* (x3) (према мушком имену Фруг, грч. Φράγγος < Francus, човек из германског племена које је освојило Француску, уп. Grković 1977: 206). Грчког порекла су *Деспина* (x4) (грч. δέσποινα, деспотица), *Комлена* (x1) (или Комљена) (према мушком Комлен, Комљен, в. горе т. 2.4) и *Марџиша* (x1) (од Маргарита, грч. μαργαρίτης, бисер), док су романског порекла фреквентно *Оливера* (x5) и ретко *Магона* (x1) (lat. madonna, епитет Богородице, уп. Grković 1977: 275), до сада забележено само у изгубљеном Призренском поменику (Novaković 1875: 75).

4. Закључне напомене

На основу проведеног истраживања може се закључити да систем световних личних имена уписаних крајем XVI века у Поменик манастира Високи Дечани начелно не одступа знатније од стања које је забележено у другим познатим поменицима XVI века (Поменик непознатог манастира Липљанске епископије и Водичнички поменик). Посебност рукописа Дечанског поменика огледа се у доношењу потврда за неколико световних личних имена до сада незабележених у српским средњовековним изворима: *Акејсим*, *Касјак*, *Ловка*, *Мономах*, *Моноахин*, *Сјас*, *Тисовац* (мушка имена), *Јоља*, *Трејка* (женска имена), као и доношењу нових потврда за неколико личних имена до сада познатих само на основу малобројних помена: *Вечерин*, *Вечко*, *Музак* (мушка имена), *Магона*, *Финика* (женска имена). Наведени резултати упућују на неопходност даљег филолошког и лингвистичког проучавања рукописа, посебно забележених географских имена, као и личних имена у записима млађим од XVI века.

22 Мушко име *Трејко* забележено је у Григоровичевом поменику (уп. Stojanović 1890: 181).

Литература

- Benseler–Pape 1911³: G. E. Benseler, W. Pape, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, Braunschweig: Druck und Verlag von Friedr. Bieweg & Sohn.
- Bogdanović i dr. 2011: D. Bogdanović, Lj. Štavljanin–Đorđević, B. Jovanović–Stipčević, Lj. Vasiljev, L. Cernić, M. Grozdanović–Pajić, *Opis ćirilskih rukopisnih knjiga manastira Visoki Dečani*, Beograd: NBS. [orig.] Богдановић и др 2011: Д. Богдановић, Љ. Штавлјанин–Ђорђевић, Б. Јовановић–Стипчевић, Љ. Васиљев, Л. Цернић, М. Гроздановић–Пајић, *Опис ћирилских рукописних књиџа манастира Високи Дечани*, Београд: НБС.
- Bošković 1978: R. Bošković, Kategorija starih srpskohrvatskih ličnih hipokoristika tipa Andre, Andreta (Andrete) u interpretaciji Daničića i drugih, *Odabrani članci i rasprave*, Titograd: CANU, 475–489. [orig.] Бошковић 1978: Р. Бошковић, Категорија старих српскохрватских личних хипокористика типа *Andre, Andreta (Andrete)* у интерпретацији Даничића и других, *Одабрани чланци и расправе*, Титоград: ЦАНУ, 475–489.
- Bukumirić 1983: M. Bukumirić, Onomastika Prekoruplja (II deo), *Onomatološki prilozi*, III, Beograd, 303–418. [orig.] Букумирић 1983: М. Букумирић, Ономастика Прекорупља (II део), *Ономастолошки прилози*, III, Београд, 303–418.
- Bukumirić 1984: M. Bukumirić, Iz onomastike južne Metohije, *Onomatološki prilozi*, V, Beograd, 413–603. [orig.] Букумирић 1984: М. Букумирић, Из ономастике јужне Метохије, *Ономастолошки прилози*, V, Београд, 413–603.
- Bukumirić 2015: M. Bukumirić, *Onomastika centralnog Kosova*, Beograd: SANU. [orig.] Букумирић 2015: М. Букумирић, *Ономастика централног Косова*, Београд: САНУ.
- Ivić–Grković 1980: P. Ivić i M. Grković, Toponimi antroponimijskog porekla u Svetostefanskoj hrisovulji, u: B. Vidoeski (ur.), *Vtora onomastička konferencija*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 95–108. [orig.] Ивић–Грковић 1980: П. Ивић и М. Грковић, Топоними антропонимијског порекла у Светостефанској хрисовуљи, у: *Втора ономастичка конференција*, Скопје: Македонска академија на науките и уметностите, 95–108.
- Grković 1977: M. Grković, *Rečnik ličnih imena kod Srba*, Beograd: Vuk Karadžić. [orig.] Грковић 1977: М. Грковић, *Речник личних имена код Срба*, Београд: Вук Караџић.
- Grković 1983: M. Grković, *Imena u Dečanskim hrisovuljama*, Novi Sad: Filozofski fakultet – Institut za južnoslovenske jezike. [orig.] М. Грковић, *Имена у Дечанским хрисовуљама*, Нови Сад: Филозофски факултет – Институт за јужнословенске језике.
- Grković 2001: M. Grković, Antroponimija i toponimija, u: M. Macura (ur.), *Naselja i stanovništvo oblasti Brankovića 1455. godine*, Beograd: SANU – Službeni glasnik, 616–745. [orig.] М. Грковић, Антропонимија и топонимија, у: М. Мацура (ур.), *Насеља и становништво области Бранковића 1455. године*, Београд: САНУ – Службени гласник, 616–745.
- Jovanović 1985: G. Jovanović, Hrišćanska imena u okolini Beograda početkom XVI veka, u: A. Peco (ur.), *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije*, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 207–216. [orig.] Јовановић 1985: Г. Јовановић, Хришћан-

- ска имена у околини Београда почетком XVI века, А. Ресо (ур.), *Zbornik referata i materijala V jugoslovenske onomastičke konferencije*, Сарајево: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 207–216.
- Loma 2013: А. Лома, *Торонимија Ванјске хрисовуље*, Београд: SANU. [orig.] Лома 2013: А. Лома, *Топонимија Бањске хрисовуље*, Београд: САНУ.
- Novaković 1875: S. Novaković, *Srpski pomenici XV–XVIII veka*, Београд: Државна штампарија. [orig.] С. Новаковић, Српски поменици XV–XVIII века, Београд: Државна штампарија.
- Polomac 2010a: V. Polomac, Неке теоријско-методолошке напомене о ономастичким истраживањима српских средњовековних поменика, *Srpski jezik*, XV, Београд, 489–500. [orig.] В. Поломац, Неке теоријско-методолошке напомене о ономастичким истраживањима српских средњовековних поменика, *Српски jezik*, XV, Београд, 489–500.
- Polomac 2010b: V. Polomac, Неколико напомена о личним именима у Поменику непознатог манастира Липљанске епископије, у: I. Haralampiev, *Problemi na balkanskoto i slavjanskoto jezikoznanie*, Велико Трново: Faber, 226–243. [orig.] В. Поломац, Неколико напомена о личним именима у Поменику непознатог манастира Липљанске епископије, у: И. Харалампиев, *Проблеми на балканското и славјанското езикознание*, Велико Трново: Фабер, 226–243.
- Polomac 2015: V. Polomac, Антропонимија Водичничког поменика (Skopska Crna Gora, XVI век), у: М. Ковачевић и В. Поломац (ур.), *Putevima srpskih idioma*, Крагујевац: FILUM, 341–350. [orig.] В. Поломац, Антропонимија Водичничког поменика (Скопска Црна Гора, XVI век), у: М. Ковачевић и В. Поломац (ур.), *Пушевима српских идиома*, Крагујевац: ФИЛУМ, 341–350.
- Polomac 2018: V. Polomac, Женска имена у Поменику манастира Св. Тројице (Пљевља, XVI век), у: Ј. Стојановић (ур.), *Srpsko jezičko nasljeđe na prostoru današnje Crne Gore i Srpski jezik i književnost danas*, Подгорица: Matica srpska – друштво чланова у Црној Гори [у штампи]. [orig.] В. Поломац, Женска имена у Поменику манастира Св. Тројице (Пљевља, XVI век), у: Ј. Стојановић (ур.), *Српско језичко наслеђе на простору данашње Црне Горе и Српски jezik и књижевност данас*, Подгорица: Матица српска – друштво чланова у Црној Гори [у штампи].
- Rakić 2013: Z. Rakić, Dimitrije daskal – srpski pisar i iluminator druge polovine XVI veka, *Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor*, Београд, LXXIX, 163–179. [orig.] Ракић 2013: З. Ракић, Димитрије даскал – српски писар и илуминатор друге половине XVI века, *Прилози за књижевност, jezik, историју и фолклор*, Београд, LXXIX, 163–179.
- RJA: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII, Загреб: Jugoslavenska akademija nauka i umjetnosti, 1886–1976.
- Stojanović 1890: Lj. Stojanović, Stari srpski hrisovulji, biografije, letopisi, tipici, pomenici, zapisi i dr., *Spomenik SKA III*, Београд: SKA. [orig.] Стојановић 1890: Љ. Стојановић, Стари српски хрисовуљи, биографије, летописи, типичи, поменици, записи и др., *Споменик SKA III*, Београд: SKA.
- Vasmer 1944: Max Vasmer, *Die griechischen Lehnwörter im Serbo-Kroatischen*, Berlin: Verlag der Akademie der Wissenschaften.

Vladimir R. Polomac

ANTHROPONYMY OF THE COMMEMORATIVE BOOK OF THE DEČANI MONASTERY (SIXTEENTH CENTURY)

Summary

This paper displays main structural and semantic features of the system of secular personal names inscribed into the Commemorative Book in the Visoki Dečani monastery towards the end of the sixteenth century by Dimitrije Daskal, the chief and first scribe of the Book, also known as the scrivener and illuminator of the three Serbian gospels from the second half of the sixteenth century. The results of the research imply that the system of secular personal names in the manuscript does not generally deviate much from the condition observed in other known commemorative books from the sixteenth century (the Commemorative Book of an unknown monastery in the Ljipljan Bishopric and the Vodičnik Commemorative Book). The manuscript of the Commemorative Book in Dečani is special because it provides confirmation of several secular personal names which have not been recorded yet in Serbian medieval sources: *Akepsim*, *Kaspak*, *Lovka*, *Monomah*, *Monoahin*, *Stas*, *Tisovac* (male names), *Jolja*, *Trejka* (female names). Furthermore, it provides new confirmations of several personal names which have only been known based on a handful of mentions: *Večerin*, *Večko*, *Muzak* (male names), *Madona* (female names). These results infer the necessity of further philological and linguistic study of manuscripts, especially of recorded geographical names, as well as personal names in manuscripts created after the sixteenth century.

Keywords: Old Serbian, anthroponymy, the Visoki Dečani monastery, sixteenth century

Примљен 3. августа 2017. године
Прихваћен 13. новембра 2017. године

Прилог

Наслеђе 38 • 2017 • 111-123

